
KAJKAVSKA KNJIŽEVNOST - DIJAMANT U KULTURNOJ POVIJESTI EUROPE

Akoš Anton Dončec, Kétyölgy [Verica-Ritkarovci] /Mađarska

Iznimna mi je čast i zadovoljstvo pozdraviti Vas na predstavljanju kajkavskog prijevoda *Malog princa*.^{*} Ja sam Akoš Anton Dončec i moj je prijevod *Mali Kralevič*. Prije nego bih rekao nešto o prijevodu želim zahvaliti osobama koje su doprinijele ostvarenju *Malog Kraleviča*. Lijepa hvala *Kajkavskomu spravišću* i njegovoj urednici Božici Pažur da su objavili prijevod u tisku. Također i hvala Gradu Zagrebu za njegovu potporu za tisak i Društvu hrvatskih književnika, koje je opskrbilo prostor predstavljanja. Lijepa hvala i prof. dr. sc. Đuri Blažeki, stručnjaku kajkavskog jezika, koji je glavni jezični savjetnik, suprevoditelj i popravio je cijeli tekst. Puno hvala gospođi Barici Pahić-Grobenski, lektorici teksta, i Jeleni Kočet Sekovanić, stalnoj posrednici, također i savjetnici. Puno hvala Dragici Fijok iz Beretinca i Nenadu Kralju iz Zaboka, koji su mi dali puno savjeta, zamisli i ispravnih smjerova tijekom prevođenja. Mnogo mi je pomogao Mario Jembrih, sin prof. dr. sc. Alojzija Jembriha, koji je vatreni borac kajkavskog jezika. Mario je vrlo aktivan na društvenim mrežama, njegove postove o kajkavskom uvijek i koristim. Posebno zahvaljujem prof. dr. sc. Alojziju Jembrihu i uvaženom glumcu Vidu Balogu, koji su me svojedobno uveli u svijet kajkavštine i opskrbili me korisnom literaturom.

Bilo je još ljudi koji su me osobito moralno podupirali. To su američki profesor i slavist svjetskog glasa Marc L. Greenberg, dr. Előd Dudás sa slavističnog odsjeka Sveučilišta Loránd Eötvös u Budimpešti, Vlado Mihaljević, međimurski kantor, i Siniša Horvat iz Strahoninca...

Želimo li očuvati svoje materinske jezike trebamo koristiti i digitalni svijet. Često koristim internet i na Facebooku vidim više stranica ili skupina koje se

^{*} Pozdravno slovo prevoditelja A. A. Dončeca s predstavljanja *Maloga Kraleviča* na zajedničkoj tribini Kajkavskoga spravišća i Društva hrvatskih književnika, 22. svibnja 2019.

bave kajkavskom tematikom, posebno stranicu *Međimurski rječnik*. Mnogo ljudi tu surađuje i koristio sam njihovu pomoć. Zahvaljujem svima njima, u nadi da se neće ljutiti ne navedem li njihova imena.

Mali Kraljevič vjerojatno je jedna od najvećih knjiga svjetske književnosti. Ima mnogo raznih prijevoda. Roman je pisan jednostavnim jezikom, ali idejni je sadržaj romana ogroman. Zapravo, nije teško prevoditi francuski izvorni tekst, no razumjeti poruku romana sasvim je nešto drugo. Jako je puno prijevoda Maloga princa na svijetu - u Europi, najviše ih ima u Njemačkoj i Italiji. Ima i prijevoda nezadovoljavajuće jezične razine, poput onih na gradskim govorima (npr. na bečkom govoru u Austriji). Kritičari su nezadovoljni 'bečkim' Malim princem, jer je preveden na sleng (sleng, naime, nije stalna jezična pojava i nije pravi dijalekt). S druge strane, kritiziraju ga jer je tekst adaptiran iz njemačkog prijevoda Malog princa (njemačke su riječi 'prenesne' na bečke, itsl.). Već godine 1998. Ivan Rotter preveo je Malog princa na gradišćanskohrvatski. Neki austrijski skupljač knjiga Malog princa reče kako to jest pravi "austrijski" prijevod, jer gradišćanskohrvatski je književni jezik i ima svoju bogatu književnu tradiciju. Rotterov prijevod vrlo je dobre kakvoće. Njegov utjecaj i mene je dirnuo te mislim kako bi Rotterov Mali princ dobro kotirao i u Hrvatskoj, na štokavskom, kajkavskom i čakavskom jezičnom području hrvatskog jezika. Prijevod je svakomu razumljiv i ima lagani stil.

Nastao je i drugi hrvatski regionalni prijevod romana u Italiji 2009. godine. Na moliški dijalekt preveli su ga Walter Breu i Nicola Gliosca. Njihova verzija nosi naslov *Mali kraljić*. Zbog toga sam tražio i ja zaseban naslov za kajkavski prijevod i nastao je *Mali Kraljevič*. Tek kasnije sam saznao kako na hrvatskom standardnom (štokavskom) jeziku postoji prijevod Ivana Kušana, koji se zove *Mali Kraljević*.

Znamo da je hrvatski jezik jedan od najbogatijih jezika na svijetu, jer ima tri sastavnice: štokavsku, kajkavsku i čakavsku. Vrijeme je da netko preveđe Malog princa i na *čakavski jazik*. Ja, nažalost, ne znam čakavski, ali vjerujem kako će se među brojnim ljubiteljima i znalcima čakavštine naći netko tko će ispuniti taj plemeniti posao.

Mario Jembrih hrabrio me je da prevodim Malog princa na kajkavski. Mislio sam koristiti lijepe riječi kajkavskog jezika u prijevodu, jer Mali Kraljevič kao i njegov autor cijene istinska i prava bogatstva. I kajkavski je leksik vrlo bogat. Iako sam izabirao riječi prema svom ukusu, ne znam je li prijevod koji je nastao prikladne kakvoće. Volim pjesničke izraze ili usporedbe. To odražava i primjer u 23. poglavlju, gdje Mali Kraljevič sretne nekog čovjeka koji prodaje tablete što gase žeđ. No, Kraljevič reče kako bi se on radije uputio prema bunaru. Ovaj čovjek s tabletama u francuskom tekstu je *marchand*, to jest 'trgovac' na štokavskom i *trgovac* na kajkavskom. Ja znam jednu kajkavsku izreku, koja glasi: *Gda bedaki*

imaju peneze, kramari tržiju. Jer one tablete zapravo su gluposti i nemaju značaja, nasuprot čistoj, hladnoj vodi u bunaru. Zbog toga sam pisao *kramar* za francuski *marchand*.

Na spomenuti način tražio sam još riječi iz kajkavskog svakidašnjeg života i probao sam približiti *Malog princa* kajkavskoj kulturi. Npr., u romanu se pojavljuje *cheminée (des feux de cheminée)*, to jest, vatra u dimnjaku. Ja sam pisao *ogenj v šparheto*. Šparhet (štednjak) značajna je peć, osobito u selima, no katkada je i simbol kajkavskog puka i njihova života. Drugi primjer jesu fenjerdžije (*nažigači*) u 16. poglavlju, koji nakon svršetka svog djela idu iza kulisa. Umjesto *kulise* prevodio sam *ferungu* (zavjesa). Ili, kad Mali princ i pilot traže vodu u pustinji i nalaze bunar (u 24. i 25. poglavlju). Pilot, koji je bio u velikoj žeđi, reče kako je voda sada bolja nego hrana (francuski *aliment*). Ja sam koristio pobožan izraz umjesto *hrane: sakidenešnji kruh* (svagdanji kruh) iz Gospodinove molitve.

Ivan Rotter ima pravo remek-djelo jezičnog rješenja u svome prijevodu, kad piše *vrganj: Ali to nije človik, to je vrganj!* – u 7. poglavlju Mali princ tako se ruga osornomu *bogatunu* (poslovnomu čovjeku). U originalu St. Exupéry piše *champignon* (gljiva). *Vrganj* je samo jedna ukusna vrsta gljive, ipak, njegovo ime ima karakteristično zvučanje. Tako je i u našem prijevodu: *Te gosponček je vrganj, a ne čovek!*

Kajkavska je književnost dijamant u kulturnoj povijesti Europe. Ja istupam u obranu kajkavskog jezika, iako, možda, nisam dohvatio onu razinu koju su dohvatili stari ili suvremeni divovi kajkavske književnosti.